

Integrering av åpenhetsloven i entreprenørvirksomhet

Omfanget åpenhetsloven har for en entreprenør og utforming av
implementeringsutførelse for Consto AS

JOHANNES SÆLE

VEILEDERE

Anders Folkman, UiA

Petter Berg-Wollan, Consto AS

Universitetet i Agder, 2022

Fakultet for teknologi og realfag

Institutt for ingeniørvitenskap

Master

Master

Forord

Denne masteroppgaven er utarbeidet som en avsluttende oppgave ved fakultet for Teknologi og realfag ved Universitet i Agder innenfor studie Industriell økonomi- og teknologiledelse (IndØk). Det avsluttende studiet med økonomi og ledelsesfag bygger på bachelorprogrammet i ingeniørfag med Byggdesign.

Målet med masteroppgaven er å diskutere integrering av åpenhetsloven i entreprenørvirksomhet, og spesielt hvilket omfang åpenhetsloven har for en entreprenør og utforming av implementeringsutførelse for Consto AS.

Jeg vil benytte anledningen til å takke veileder Anders Folkman for gode veiledninger, forslag og tilbakemeldinger.

Til slutt vil jeg takke Consto As for muligheten til å skrive denne oppgaven, og knytte den opp mot deres konsern. Gjennom dette prosjektet har jeg fått benytte deres lokaler i Kristiansand, og på den måten være tett på både foretaket og virksomheten deres. Jeg har fått delta på møter og seminar og har fått innblikk i ulike deler av konsernet og virksomheten deres. Jeg vil derfor takke for godt samarbeid. Jeg vil spesielt trekke frem veileder Petter Berg-Wollan ved Consto AS.

Sammendrag

Moderne teknologi har gjort det mulig for selskap å ta del i en globale økonomi. *Outsourcing* har siden 1980-tallet blitt et utbredt strategisk økonomisk tiltak som er flittig brukt i vestlige økonomier. Selv om samarbeid mellom virksomheter kan krysse landegrensener, så vil de fleste lover kun gjelde innenfor landets egne grenser. På den måten kan selskaper samarbeide med leverandører som kan ha en praksis som negativt påvirker miljø, krenker menneskeretter, og ellers ville være ulovlig i landet varene eller tjenestene selges til.

Åpenhetsloven har sitt utspring fra et internasjonalt arbeid gjort for å sikre en global handel som ivaretar menneskerettigheter og arbeiderenes rettigheter, og sikrer en levelønn for arbeidere i alle ledd i en verdikjede. Formålet til åpenhetsloven er at norske selskaper skal å jobbe for gode arbeidsforhold og bevaring av menneskeretter gjennom leverandørkjeder. Dette gjøres med transparens i leverandørkjeder og med allmenn tilgang til informasjon.

Consto vil fra 1. juli være underlagt åpenhetsloven, og de pliktene loven pålegger. Dette innebærer å behandle krav om informasjon, gjennomføre aktsomhetsvurderinger og publisere redegjørelsen for aktsomhetsvurdering. Loven pålegger Consto ansvar om å verne om menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i virksomhet som de er direkte eller indirekte knyttet til. Dette betyr at Consto står også ansvarlig for sine verdikjeder. Dette vil endre hvordan virksomheten forholder seg til sine leverandører, ettersom Consto også har ansvar for sin leverandørs verdikjede.

Innholdsfortegnelse

Forord.....	ii
Sammendrag.....	iii
Innholdsfortegnelse.....	iv
Figurliste.....	viii
Tabelliste.....	ix
1. Innledning.....	1
2. Teori.....	3
2.1 Åpenhetsloven.....	3
2.1.1 Aktsomhetsvurdering.....	3
2.1.2 Håndheving og inngrep ved brudd.....	4
2.2 Lovproposisjonen for åpenhetsloven.....	4
2.2.1 Høringer.....	4
2.3 Konsekvensutredning.....	4
2.4 Internasjonale lover og retningslinjer åpenhetsloven bygger på.....	5
2.4.1 FNs retningslinjer for næringsliv og menneskerettigheter.....	5
2.4.2 OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper.....	5
2.4.3 Amnesty Business Rating.....	6
2.5 Relevant regelverk i Norge.....	6
2.5.1 Anskaffelsesloven.....	6
2.5.2 Regnskapsloven.....	6
2.6 Usikkerhet og risiko.....	7
2.6.1 Risiko innen produktgrupper.....	8
2.6.2 Risiko mellom land.....	8
2.7 Eksisterende metoder for gjennomføring av aktsomhetsvurdering.....	9
2.8 Bærekraft.....	10
2.8.1 Bærekraftsmål 8.....	10

2.8.2	Bærekraftsmål 12	10
2.9	Lignende og relevante internasjonale lovverk og reguleringer	10
2.9.1	Konfliktmineralforordningen	10
2.9.2	Etterfølger og konsekvenser	10
2.9.3	Fremtidig utvikling av lignende lovverk	11
3.	Forskerspørsmål	12
3.1	Avgrensninger	12
4.	Case	13
5.	Metode	14
5.1	Fremgangsmåte	14
5.2	Litteraturstudie som metode	14
5.2.1	Kildekritikk og valg av kilder	14
5.2.2	Søkeord	15
6.	Resultat	17
6.1	Implementering av åpenhetslov	17
6.1.1	Forbrukertilsynet	17
6.1.2	Etisk Handel Norge	17
6.1.3	Statsbygg	19
6.1.4	Backe	19
6.2	Oppbygging og utførelse av aktsomhetsvurdering	22
6.2.1	Risikovurdering av underleverandører og arbeidskraft	22
6.3	Håndtering av risiko	24
6.4	Implementering for Consto	24
6.4.1	Retningslinjer	24
6.4.2	Kartlegging og aktsomhetsvurdering	26
6.4.3	Nettside og publisering	26
6.5	Forbrukertilsynet, kontroll og håndheving	27

6.6	Utfordringer og spørsmål fra virksomheter åpenhetsloven omfavner	28
6.6.1	Henvendelser sendt til tilsynsorganet Forbrukertilsynet	28
6.6.2	IKT Norge.....	28
6.7.	Økonomiske konsekvenser	28
6.8.	Konkurransefortrinn	29
6.8.1.	Samarbeid om aktsomhetsvurderinger	29
6.8.2.	Attraktiv virksomhet	29
6.8.3.	Strategisk valg av leverandører.....	30
7.	Diskusjon	31
7.8.	Implementeringsstrategier	31
7.8.1.	Proaktiv tilnærming.....	31
7.8.2.	Reaktiv tilnærming.....	31
7.9.	Skeivhet i loven	31
7.10.	Misbruk og utnyttelse av åpenhetsloven.....	32
7.10.1.	Avslag av informasjonskrav.....	32
7.11.	Økonomiske konsekvenser	32
7.11.1.	Behandling av informasjonskrav	33
7.12.	Konkurransefortrinn	34
7.12.1.	Rennommé.....	34
7.13.	Fremtidig utvikling	34
7.13.1.	Forventning om generell implementering i alle selskaper	34
7.13.2.	Utvidelse av åpenhetsloven	34
7.14.	Forskning og litteratur	35
8.	Konklusjon.....	36
9.	Anbefalinger til videre arbeid	37
9.1.	Gjennomføring av implementeringsutførelsen	37
9.2.	Ledelse i verdikjeder med åpenhetsloven	37

10. Referanser 38

Figurliste

Figur 1 ITUCs vurdering av risiko for brudd på arbeidsrettigheter [17].....	9
Figur 2 Organisasjonskart over konsernet Consto [20]	13
Figur 3 Prosess for aktsomhetsvurderinger, OECDs veileder [18]	18
Figur 4 Statsbyggs veikart for arbeidet for mer etisk handel 2021-2025 [26]	19
Figur 5 AS Backes retningslinjer om mennesker og miljø [27].....	20
Figur 6 Visualisering av AS Backes strategi [28]	20
Figur 7 Publisering på LinkedIn av Backes bærekraftsrapport 2021 [29]	21
Figur 8 Sak om Backes medlemskap i Etisk handel Norge på bygg.no [30]	22
Figur 9 Relevante sertifiseringer for entreprenører [25].....	24
Figur 10 Constos etiske retningslinjer [34]	25
Figur 11 Constos årsmelding og bærekraftsrapport publisert på deres nettside [35]	27
Figur 12 Constos nettside om bærekraft [36].....	27
Figur 13 Estimert kostnad for mellomstor virksomhet med liten grad av berøring.....	29
Figur 14 Aksjon i verdikjede med leverandør under åpenhetsloven	Feil! Bokmerke er ikke definert.
Figur 15 Aksjon i verdikjede med kun virksomhet under åpenhetsloven ..	Feil! Bokmerke er ikke definert.
Figur 16 Eksempel på kurve for kostnader for antall forespørsler	33

Tabelliste

Tabell 2.1 Eksempel på usikkerhetsmatrise	7
Tabell 2.2 Risikonivå for brudd på grunnleggende menneskerettigheter for produktgrupper [16]	8
Tabell 5.1 Søkeord.....	15
Tabell 6.1 Risiko knyttet til ulike råvarer [25]	23
Tabell 6.2 Eksempel på prioritering av risikofaktorer gjort av medlem av Etisk handel Norge, Lerum AS [33]	23
Tabell 6.3 Eksempel på risikomatrix for risiko knyttet til et produkt og opphavsland	26

1. Innledning

Moderne teknologi har gjort det mulig for selskap å ta del i et komplekst nett av globale verdikjeder. ERP-systemer har gjort det lettere å holde oversikt over aktivitet og leveranser, og kommunikasjonsteknologi har gjort handelspartnere på hele kloden lett tilgjengelig. *Outsourcing* har siden 1980-tallet blitt et utbredt strategisk økonomisk tiltak som er flittig brukt i vestlige økonomier. Eksempelvis er importen fra Kina til USA økt seks ganger på ti år, i perioden mellom 1995 og 2006 [1]. Selv om samarbeid mellom virksomheter kan krysse landegrensener, så vil de fleste lover kun gjelde innenfor landets egne grenser. På den måten kan selskaper samarbeide med leverandører som kan ha en praksis som negativt påvirker miljø, krenker menneskeretter, og ellers ville være ulovlig i landet varene eller tjenestene selges til.

Eksempler på globale verdikjeder som fører til negative påvirkninger er dessverre mange. En hovedårsak til avskoging i Sør-Amerika er jordbruksvirksomhet, som soyaproduksjon og avl av storfe [2], hvor det også er utbredt med slavearbeid [3]. Teknologisektorens behov for spesifikke materialer fører til storskala utvinning av metaller, som kobolt og kobber i Den demokratiske republikken Kongo, som har ført til dårlig sikkerhet for arbeidere og økonomisk utnyttning av lokalbefolkning og naturressurser [4]. Elendige arbeidsforhold på grunnlag av globale verdikjeder kom for alvor fram i det offentlige nyhetsbildet da Rana Plaza i Bangladesh kollapset i 2013. Bygningskollapsen førte til over 1100 dødsfall av arbeidere i bygget, og er kjent for å være den mest dødelige ulykken i tekstilindustrien [5]. Ulykken blir brukt som et eksempel på utfordringene ved manglende åpenhet om selskapers leverandører. Omkring 30 kleskjeder kjøpte varer fra fabrikkene i bygget, men var tilbakeholden om å innrømme om at deres varer ble produsert der selv om leveranseavtaler og merkelapper ble funnet i restene [6].

Formålet til åpenhetsloven er å jobbe for gode arbeidsforhold og bevaring av menneskeretter gjennom leverandørkjeder. Dette gjøres med transparens i leverandørkjeder og med allmenn tilgang til informasjon [7]. Norsk lov stiller allerede strenge krav for generell virksomhet i Norge, så aktsomhetsvurderinger av verdikjeder, supply chain due diligence på engelsk, som åpenhetsloven plikter til ville trolig ikke være like nødvendig hadde det ikke vært for at norsk økonomi inngår i global handel. Likevel kan vi ikke se for oss en økonomi uten globale verdikjeder. Åpenhetsloven bygger på FNs veiledende prinsipper for ansvarlig næringsliv (UNGP) og OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv, og er ikke en særegen norsk lov. Lignende lover er allerede vedtatt eller er i en utformingsprosess i EU og flere vestlige land. I tråd med formålet med åpenhetsloven kan loven være et nødvendig grep for å verne om menneskerettighetene, sikre lovlig og etisk virksomhet, og bidra til å møte FNs bærekraftsmål 8, anstendig arbeid og økonomisk vekst, og mål 12, ansvarlig forbruk og produksjon [8]. Og dette også utenfor Norges landegrensener.

Åpenhetsloven trer i kraft 1. juli 2022 og har et omfang som inkluderer alle større virksomheter i Norge. For selskaper i teknologibransjen og i klesindustrien er ofte varer produsert av leverandører i lavkostland, mens i entreprenørbransjen blir selve produktet, en konstruksjon i dette tilfellet, produsert i hovedsak der bygget skal stå. Produksjonen er da underlagt norsk lov om det bygges i Norge, så de største risikoene i leverandørleddene kan derfor være tilknyttet materialbruk og produktene som importeres og inngår i et prosjekt. Selskapene som loven omfavner varierer i størrelse fra titalls ansatte

Kommentert [JS1]: I dette kapitlet skal man prøve å vekke interesse hos leseren ved å starte med å beskrive kontekst og begrunne relevans til oppgaven. Man fortsetter med en logisk innsnevring for å holde på leseren fram til problemstillingen til oppgaven blir presentert, og tema vil da oppleves som godt begrunnet.

Integrering av åpenhetsloven i entreprenørvirksomhet

til flere tusen, men loven stiller de samme kravene. Hvordan vil den nye åpenhetsloven påvirke entreprenørvirksomheter, og kan den være noe mer en enn lovpålagt byrde som krever ressurser?

2. Teori

Teorikapittelet skal omhandle kontekst og bakgrunn for åpenhetsloven, i tillegg til teori som har som formål å besvare forskerspørsmålet. Først tar kapittelet for seg åpenhetsloven og hva den er bygget på. Deretter vil relevant teori som brukes for å implementere åpenhetsloven i en entreprenørvirksomhet legges frem. Videre vil usikkerhet og risiko beskrives som et redskap i aktsomhetsvurdering. Deretter belyses åpenhetslovens bakgrunn i to av bærekraftsmålene. Ettersom åpenhetsloven er en ny lovgivning, og at det er lite lignende lover og praksiser som denne internasjonalt, er det vanskelig å sammenligne implementering av åpenhetsloven opp mot lignende lovverk. Det vil derfor ikke bli gjort en sammenligning av implementering av denne loven opp mot tidligere praksis eller lovgivning.

2.1 Åpenhetsloven

I juni 2021 vedtok Stortinget åpenhetsloven, en lov om ansvarliggjøring av virksomhet i større selskapers verdikjeder. Loven har som formål å verne om grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold gjennom verdikjeden til selskaper som driver virksomhet i Norge. Forbrukertilsynet har ansvar for tilsyn og håndheving, og skal opplyse og gi veiledning til virksomhetene loven gjelder [7].

Åpenhetsloven er gjeldende for større virksomheter som hører til eller har virksomhet i Norge. For å defineres som større virksomhet må virksomhetene være regnskapspliktige foretak som omfattes i *regnskapsloven* § 1-5 eller innfri to av tre økonomiske vilkår [7]:

- Salgsinntekt: 70 millioner kroner
- Balansesum: 35 millioner kroner
- Gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret: 50 årsverk

Disse større virksomhetene er pliktig å gjennomføre aktsomhetsvurderinger som er i tråd med OECDs *retningslinjer for flernasjonale selskaper*, se kapittel 2.4.2. Aktsomhetsvurderingene skal også redegjøres, og denne redegjørelsen skal være offentlig tilgjengelig gjennom hver virksomhets nettside. Større virksomheter er også pliktig å svare på allmenne henvendelser om informasjon om hvordan virksomheten håndterer negative påvirkninger, faktiske og potensielle, for varer og tjenester virksomheten leverer [7].

2.1.1 Aktsomhetsvurdering

Aktsomhetsvurderinger vil si at foretakene har ansvar for å ha tydelige retningslinjer på hvordan de kan kartlegge og vurdere negative konsekvenser på menneskerettigheter og arbeidsforhold, samt hvordan de kan sette inn tiltak, vurdere resultater, og følge opp potensielle berørte parter i verdikjeden. Aktsomhetsvurderingen skal redegjøres for, og redegjørelsen skal gjøres tilgjengelig på virksomhetens egne nettsider eller i års. Denne redegjørelsen skal oppdateres årlig eller dersom virksomheten gjør større endringer i risikovurderingene deres [7].

2.1.2 Håndheving og inngrep ved brudd

Finner Forbrukertilsynet en virksomhet som bryter loven, kan Forbrukertilsynet og Markedsrådet fatte enkeltvedtak. Det kan være forbud eller påbud for å sikre at loven følges. De kan vedta tvangsmulkt for å legge vekt på at det ikke skal lønne seg å bryte loven, eller ved gjentatte overtredelser kan det vedtas overtredelsesgebyr både på hele foretaket når noen har handlet på vegne av foretaket og på enkelte personer for forsettlig eller uaktsomme overtredelser [7]. Vedtakene skal reflektere lovbruddets alvor [9].

2.2 Lovproposisjonen for åpenhetsloven

Lovproposisjonen for åpenhetsloven, Prop. 150 L (2020-2021), er et omfattende dokument som beskriver arbeidet som er gjort rundt lovforslaget. Proposisjonen beskriver bakgrunnen for lovforslaget og beskriver hva det er bygget på i henhold til forslag og politisk arbeid i Norge, samt internasjonale rammeverk og reguleringer som omhandler ansvarlig næringsliv. Dokumentet viser til eksempler som lovforslaget har som formål å redusere og forebygge når det gjelder brudd på menneskerettigheter og uanstendige arbeidsforhold [6].

Stortinget har siden 2016 bedt regjeringen om å utrede og fremme lovforslag som bidrar til større åpenhet i vareproduksjon og tilgjengelig etikkinformasjon fra organisasjoner, og regjeringen utnevnte Etikkinformasjonsutvalget til oppgaven [6]. Lovproposisjonen for åpenhetsloven er lagt frem av Barne- og familiedepartementet. Proposisjonen bygger på og følger opp Etikkinformasjonsutvalgets rapport om *Åpenhet om leverandørkjeder* og lovforslag til *lov om virksomheters åpenhet om leverandørkjeder, kunnskapsplikt og aktsomhetsvurderinger* [6].

2.2.1 Høringer

Alminnelige høringer ble gjennomført fra desember 2019 til mars 2020. Barne- og familiedepartementet mottok 76 hørings svar, inkludert Byggenæringens Landsforening, Byggmesterforbundet, Entreprenørforeningen – Bygg og anlegg, Norges Byggmesterforbund, Norsk Forening for Bygge- og entrepriserett, Norsk Boligbyggelags Landsforbund SA, og Rørentreprenørene Norge. Andre instanser har bidratt med realitetsuttalelser, som Bane nor, Byggenæringens Landsforening, Fair play bygg Oslo og omegn, og Standard Norge [6].

2.3 Konsekvensutredning

Barne- og familiedepartementet ønsket en konsekvensutredning for lovforslaget om åpenhetsloven for å vurdere de økonomiske og administrative konsekvensene en slik lov kan medføre. Gjennomført av Oslo Economics og KPMG har utredelsen prøvd å konkretisere og tallfeste hvilke konsekvenser ulike virksomheter får i ulike bransjer. Utredning av økonomiske og administrative konsekvenser til lovforslaget avgrenset til direkte kostnader er nødvendig for å oppfølge nye plikter som følge av lovforslaget [10]. Konsekvensutredningen bygger på Etikkinformasjonsutvalgets vurderinger av

økonomiske og administrative konsekvenser [6]. Utredningen baserer seg i stor grad på intervjuer eller uformelle samtaler med 32 ulike selskaper og virksomheter [10].

2.4 Internasjonale lover og retningslinjer åpenhetsloven bygger på

2.4.1 FNs retningslinjer for næringsliv og menneskerettigheter

FNs retningslinjer for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) ble vedtatt av FNs menneskerettsråd i 2011. De bygger på verdenserklæringen om menneskerettighetene, FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, og kjernekonvensjonene til ILO. Retningslinjene beskriver rollene til stat og næringsliv, og er laget som et minstekrav der staten skal verne om menneskerettighetene og behandle klager, og det forventes at næringsliv skal kunne ha virksomhet som respekterer rettighetene. Staten skal verne om menneskerettighetene og beskytte mot brudd innen det juridiske handlingsrommet til landet. For å forebygge og håndheve brudd kan en stat innføre forebyggende tiltak, gjøre etterforskning, straffe brudd, og innføre effektive retningslinjer, lover forskrifter og rettsiltak [6].

Ved forventning om at næringsliv skal respektere menneskerettighetene menes det et ansvar der selskaper skal unngå å krenke andre sine menneskerettigheter, og om de er involvert i virksomhet med negativ påvirkning så skal selskapene håndtere dette. Ansvaret skal også gjelde om menneskerettighetsforpliktelsene ikke blir oppfylt av staten. Selskaper skal også prøve å forebygge og redusere negativ påvirkning på menneskerettighetene som de er direkte knyttet opp til i virksomheten, til og med om selskapet selv ikke medvirker til påvirkningen [6].

UNGP skal gjelde for alle selskaper uansett størrelse, sektor, eiere, struktur og kontekst. Omfanget av det som er nødvendig å gjøre vil variere ettersom selskaper har i ulik grad bidratt til negative konsekvenser. Det vil derfor kreve ulik innsats for å kunne oppfylle ansvaret og etter alvorlighetsgraden på deres negative påvirkning. I retningslinjene anbefales det at selskaper skal gjennomføre aktsomhetsvurderinger som skal dekke behov for begrensning og forebygging av negativ påvirkning på menneskerettighetene. Selskapene skal også legge fram hva som ligger bak disse vurderingene. Prosedyrer for klager og varsling om negativ påvirkning som selskapet enten har årsak i eller medvirket til bør innføres. En effektiv klageordning i selskapet for berørte enkeltpersoner og lokalsamfunn bør også etableres [6].

2.4.2 OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper

Målet med retningslinjene er å bygge og styrke tillit mellom selskapet og samfunnet de driver virksomhet i, bidra til bærekraftig utvikling og forbedre informasjon og spillerom for utenlandske investeringer. Retningslinjene bygger på FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter og konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. De er laget som et minstekrav som det forventes at næringsliv kan og vil respektere. Selskaper anbefales å gjennomføre aktsomhetsvurderinger ettersom retningslinjene ble oppdatert i tråd med UNGP. OECD har også utarbeidet flere veiledningsdokumenter, der aktsomhetsvurderinger er sentral metode for å følge retningslinjene. I

retningslinjene stilles det også en forventning om at selskaper har klage- og varslingsordninger der negative påvirkninger kan rapporteres som er direkte eller indirekte knyttet til selskapets virksomhet [6].

2.4.3 Amnesty Business Rating

Amnesty International Norge gjennomfører undersøkelser for å avdekke risiko for å krenke menneskerettigheter og håndtering av denne risikoen. Undersøkelsene dekker flere næringssektorer, deriblant industri, bygg og eiendom. 64% av selskapene i industri bygg og eiendom i 2019 svarer at de har problemer med å kontrollere leverandørkjeden. Undersøkelsen viser til positive effekter av arbeid med menneskerettigheter. Effektene er forbedring av renommé, attraktivitet på arbeidsmarkedet og økt selvtilit hos ansatte. En overvekt av selskapene som deltok var positive til en aktsomhetslov for næringslivet [6].

Kommentert [JS2]: Sjekk ut resultatene fra den nyeste rapporten. Om ikke for ressurskrevende, sammenlign med 2019 og 2017

2.5 Relevant regelverk i Norge

2.5.1 Anskaffelsesloven

I anskaffelsesloven §5 stilles det krav om egne rutiner for å fremme respekt for grunnleggende menneskerettigheter ved offentlige anskaffelser, men det gjelder kun for anskaffelser med risiko på brudd av slike rettigheter [11].

2.5.2 Regnskapsloven

Direktiv 2014/95/EU, stiller krav om ikke-finansiell rapportering som i stor grad er reflektert i lov om årsregnskap m.v. (*regnskapsloven*) paragrafer §3-3a til c. Regnskapsloven ble januar 2021 endret etter en lovproposisjon fremmet av Finansdepartementet for å oppfølge direktivforpliktelse fra direktiv 2013/34/EU og direktiv 2014/95/EU [6].

Større foretak ifølge regnskapsloven må følge krav om redegjørelse om samfunnsansvar, jmfør §3-3c [12]. Redegjørelsen skal i minstekrav inneholde hva foretaket gjør for å integrere flere ulike bærekraftshensyn gjennom sine prinsipper, retningslinjer, prosedyrer og standarder som brukes. Hensynene skal integreres i daglig drift, forretningsstrategi og mot interessenter, og de er i henhold til menneskerettigheter, likestilling og ikke-diskriminering, sosiale forhold, arbeidstakerrettigheter, ytre miljø og bekjempelse av korrupsjon. Foretakene skal også rapportere om hvordan de jobber med å oppnå hensynene, gi en vurdering av resultater de har hatt av arbeidet og forventninger om fremtidig arbeid. Mangler det integrering av hensynene i prinsippene, retningslinjer, prosedyrer og standarder skal dette opplyses. Redegjørelsen skal gis sammen med årsberetningen eller være offentlig tilgjengelig med henvisning om plassering i beretningen [6].

Virksomhet som regnes som større virksomhet ifølge åpenhetsloven, se kapittel 2.1, er ikke nødvendigvis regnet som store foretak etter regnskapsloven, men alle større virksomheter er ikke små foretak [12]. Det betyr at §3-3a i regnskapsloven vil gjelde for enhver større virksomhet ifølge åpenhetsloven. Ifølge paragrafen, sett i sammenheng med miljøinformasjonsloven, er disse foretakene

Kommentert [JS3]: Er Consto regnet som et stort foretak i regnskapsloven? Gjelder for børsnoterte entreprenører som f.eks. veidekke

pålagt å rapportere om arbeidsmiljø, og om produkter og tjenester som kan mer enn ubetydelig påvirke ytre miljø.

2.6 Usikkerhet og risiko

Ved begrepet usikkerhet tas det ofte i betraktning de negative aspektene ved usikkerhet, risiko, og ved tradisjonell usikkerhetsledning handler det om hvordan disse oppdages, og bør prioriteres og reduseres. Risiko blir da sett på som hendelser som kan påvirke kostnader, tidsbruk, eller ha andre negative konsekvenser. Likevel innebærer begrepet usikkerhet også muligheter, som er et potensial til å skape merverdi [13, p. 335]. Risiko og muligheter vurderes og prioriteres på bakgrunn av sannsynlighet og konsekvens målt opp mot forventninger eller mål. Ved reduksjon av usikkerhet og utnyttelse av muligheter ligger det en forventning om gevinst. Dette kan være reduksjon av negativ konsekvens, som tidsbruk og kostnader, eller oppnåelse av merverdi.

God usikkerhetsledning er betinget en etablert praksis for hvordan en håndterer usikkerhet, reduserer risiko og jobber for å finne muligheter. Tidlig involvering av aktører som er involvert eller påvirkes er spesielt viktig for å oppdage muligheter, ettersom empiri viser til at muligheter som kan gi størst gevinst identifiseres i tidligfasen av et prosjekt [14, p. 56]. Systemet som brukes for å behandle usikkerheter er å sortere de etter sannsynlighet og konsekvens slik at de ulike postene kan prioriteres etter størrelse og alvor til trusler og forventet gevinst. Aven [15, p. 37] forklarer at usikkerhet også kan være noe positivt, selv om man jobber med risiko. Ved å spesialisere seg innen felt med høy risiko får man et konkurransefortrinn ettersom erfaring og kompetanse kan redusere generell risiko ved utførelse, og man kan ta på seg oppdrag som andre konkurrenter ikke velger å ta grunnet risikoen knyttet ved det.

Usikkerhetsmatriser er et redskap som brukes for å visualisere multiplikasjon av sannsynlighet og konsekvens. Hver trussel eller mulighet kan ha flere utslagsområder, men det er kun området med størst sum som vises i matrisen. Matrisene visualiserer muligheter og risiko, og kan gjøre det enklere å prioritere mellom de ulike usikkerhetene. Håndtering av usikkerhet starter gjerne med de største truslene, og deretter mindre trusler. Behandling av mulighetene kan håndteres på samme måte som truslene, der muligheter som gir størst gevinst prioriteres først.

Tabell 2.1 Eksempel på usikkerhetsmatrise

	1	2	3	4	5	
5						Sannsynlighet
4						
3						
2						
1						
	Konsekvens					

2.6.1 Risiko innen produktgrupper

Digitaliseringsdirektoratet har utarbeidet en oversikt over risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden knyttet til ulike produktgrupper [16]. Ettersom sammenstilling av produkter i byggenæringen som regel ikke foregår hos en utenlandsk leverandør er det ikke gitt en risikovurdering.

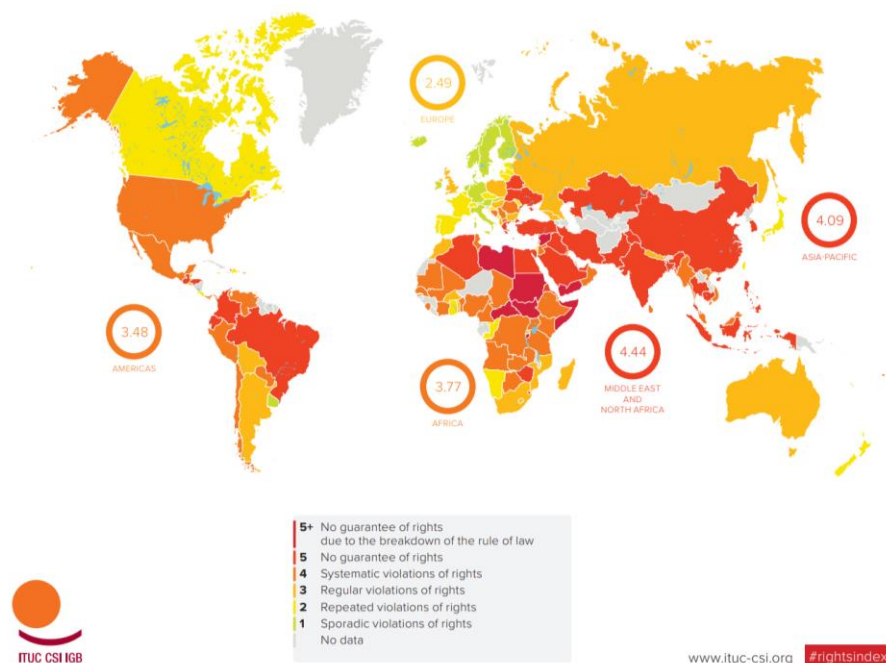
Tabell 2.2 Risikonivå for brudd på grunnleggende menneskerettigheter for produktgrupper [16]

Produktgruppe	Produkt	Sammenstilling	Komponent	Råvare
Bygg- og anleggsmaterialer	Stein		Høy	Høy
	Tre		Middels	Middels
	Metall		Høy	Høy
Elektronikk og IKT	IKT-produkter	Middels	Høy	Svært høy
	Mobiltelefoner	Middels	Høy	Svært høy
	Bærbare datamaskiner	Middels	Høy	Svært høy
	Dataskjermer	Middels	Høy	Høy
Kontorrekvisitta	Kontorrekvisitta	Middels	Høy	Høy
	Batterier	Høy	Høy	Svært høy
	Whiteboardtavler	Lav	Middels	Høy
	Kulepenn	Middels	Høy	Høy
	Stifter og binders	Middels	Middels	Høy
	Tonerkassetter	Middels	Middels	Høy
	Skrivesaker	Høy	Høy	Høy
Interiør	Møbler	Lav	Middels	Høy
	Kontorstoler	Lav	Middels	Høy
	Studentstoler	Lav	Middels	Høy
	Skrivebord	Lav	Middels	Høy
	Møtebord	Lav	Middels	Høy
	Hyller og skap	Lav	Middels	Høy
	Lyskilder	Høy	Høy	Svært høy

2.6.2 Risiko mellom land

I 2020 publiserte International Trade Union Confederation (ITUC) en rapport om brudd på arbeidernes rettigheter, 2020 ITUC Global Rights Index. Den viser til en global økning av brudd på rettighetene til å

drive fellesforhandlinger, gå ut i streik og ta del i fagforeninger for arbeidere. Dette gjelder både for hos arbeidsgivere og styresmakter [17].

Figur 1 ITUCs vurdering av risiko for brudd på arbeidsrettigheter [17]

2.7 Eksisterende metoder for gjennomføring av aktsomhetsvurdering

OECD har utviklet en veileder for aktsomhetsvurderinger, som et ledd i ansvarlig forretningsatferd. Denne veilederen skal være en praktisk støtte til foretak ved implementeringen av retningslinjene til OECD. Den er ment til å kunne bidra med å unngå, og adressere negative påvirkninger på arbeidere, forbrukere, menneskerettigheter, og miljø [18]. Sett opp imot risikoanalyse foreslår etikkinformasjonsutvalget at det pålegges kunnskapkrav om risiko for egen påvirkning mot brudd på menneskerettigheter og dårlige arbeidsforhold i egen virksomhet samt egen verdikjede [6].

2.8 Bærekraft

Innføring av åpenhetsloven er en norsk innsats gjort for å bidra til å møte FNs bærekraftsmål 8 og 12 [6]. Videre vil begge disse bærekraftsmålene beskrives kort, og hvilke relevante delmål åpenhetsloven har som formål å bygge opp under.

2.8.1 Bærekraftsmål 8

Bærekraftsmål 8 omhandler i hovedsak å ivareta anstendig arbeid for alle. Det vektlegges et behov for bærekraftig økonomisk vekst, og å skape full sysselsetting, samt arbeidsplasser med levedyktig lønn. Spesielt aktuelt for implementering av åpenhetsloven er delmål 7 om å avskaffe tvangsarbeid, barnarbeid, og menneskehandel. Videre er delmål 8 like aktuell om å beskytte arbeiderrettigheter, og fremme trygt arbeidsmiljø for alle arbeidstakere [6] [8].

2.8.2 Bærekraftsmål 12

I det 12. bærekraftsmålet fremmes bærekraftig forbruks- og produksjonsmønstre. Dette handler om å gjøre mer med mindre ressurser, ettersom dagens forbruks- og produksjonsmønstre fører til et unødvendig overforbruk. Ved å redusere bruk av ressurser, miljøødeleggelse og klimautslipp, kan det føre til begrensede klimaendringer, øke livskvalitet og føre til økonomisk vekst. Sett i sammenheng med åpenhetsloven er spesielt delmål 6 relevant. Det utdyper at selskaper, særlig store og flernasjonale selskaper, bør ta i bruk bærekraftige metoder og integrere informasjon om egen bærekraft i sine rapporteringsrutiner [6] [8].

2.9 Lignende og relevante internasjonale lovverk og reguleringer

2.9.1 Konfliktmineralforordningen

EU vedtok forordning med krav om aktsomhetsvurderinger i leverandørkjeden for importører av flere metaller og mineraler. Bakgrunnen for forordningen er at tvangsarbeid er utbredt i mineralutvinning i politisk ustabile områder, og EU ønsker å unngå misbruk av gruvarbeidere ved å stanse import. Vedtaket trådte i kraft første januar 2021 og hadde virkning på mellom 1100 og 1500 importører og smelteverk i EU enten direkte eller indirekte [6].

2.9.2 Etterfølger og konsekvenser

Se etter relevante resultater etter bruk av aktsomhetsvurderinger etter direktiv 2014/95/EU, se Prop 150 L. 3.2.1.2 [6]. Er det skrevet artikkel om dette?

Kommentert [JS4]: Skal prøve å rette fokus på hvilke lover som fins, hvilke som kan ha påvirket bygg- og anleggsgnæringen, og hvordan disse har påvirket relevante områder

Kommentert [FA5]: Se *State of the Art of Purchasing and Supply Management 2021* kapittel "3. Sustainable supply chain laws and due-diligence" for inspirasjon. https://ris.utwente.nl/ws/portalfiles/portal/267378921/State_of_the_Art_of_Purchasing_and_Supply_Management_2021.pdf

Kommentert [JS6]: Finn oppdatert info om dette. Noe som: ettervirkningene av konfliktmineralforordningen.

Kommentert [JS7]: Er noen av disse selskapene som rammes enrepreneringsselskap?

2.9.3 Fremtidig utvikling av lignende lovverk

EU, selskapsgjennomgang og selskapsansvar. Rapport om selskapsgjennomgang og selskapsansvar (Corporate due diligence and corporate accountability), tilsvarende åpenhetsloven.

EU og "Environmental, Social and Governance (ESG) Reporting and Disclosure".

Se revisjon av direktiv 2014/95/EU fra andre kvartal 2021. Kommisjonen vil trolig pålegge virksomheter mer samfunnsansvar.

Se lovforslag fra EU-kommisjonen i andre kvartal 2021 om «Sustainable corporate governance». Dette er muligens skrevet om i «State of the Art Purchasing Management».

Avskogingsfrie verdikjeder. EU-kommisjonen skal legge fram forslag til europeisk regelverk. Regelverket rammer troligvis importørene.

Kommentert [JS8]: Se om EU-kommisjonen har jobbet slik parlamentet ber om et lovforslag. Mulig det står noe om «state of the Art Purchasing Management»

3. Forskerspørsmål

Hvordan vil åpenhetsloven påvirke Consto som entreprenør?

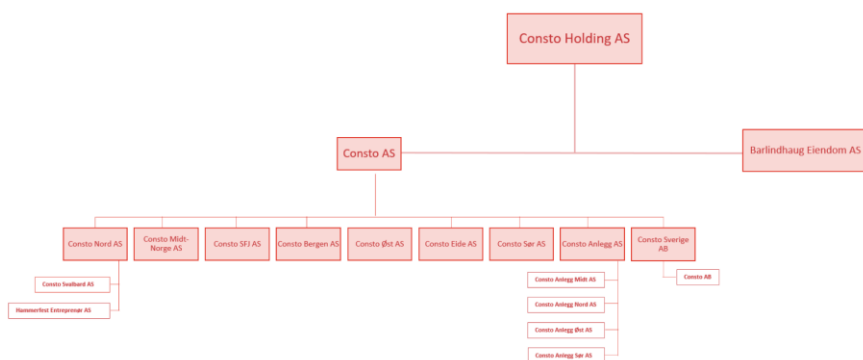
- Hvordan kan Consto implementere loven i sin organisasjon?
- Hvordan skal Consto forholde seg til aktsomhetsvurderingens avdekkede risiko i verdikjeder til leverandører og underentreprenører?
- Hvordan kan åpenhetsloven gjøre entreprenørselskaper mer konkurransedyktige?

3.1 Avgrensninger

Oppgaven vil ikke ta hensyn til selskap i Constokonsernet med virksomhet i Sverige.

4. Case

Oppgaven er å utforme en utførelse for implementering av åpenhetsloven for Consto. Åpenhetsloven har som formål å fremme menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i arbeid knyttet til produksjon og tjenester i Norge [7]. Omfanget til loven er større virksomheter, som inkluderer Consto, et entreprenørkonsern med selskaper i Norge og Sverige [19]. Åpenhetsloven kommer til å ramme alle selskapene i konsernet som har virksomhet i Norge, og en generell utførelse for implementering av loven fins ikke for entreprenørselskap i dag. Et mål for oppgaven er å lage en utforming for Consto som også kan benyttes på tvers av norske entreprenørselskap. For å oppnå dette ønskes det et samarbeid med EBA, Entreprenørforeningen – Bygg og Anlegg.

CONSTO

Figur 2 Organisasjonskart over konsernet Consto [20]

5. Metode

Kommentert [JS9]: Nevne overskriftene med setninger

Metodekapittelet skal gjøre rede for hvordan arbeidet har blitt gjort for å løse oppgaven. Kapittelet skal svare på hvordan informasjonen og kunnskapen er samlet inn for å besvare forskerspørsmålet. Derfor vil det redegjøres for fremgangsmåte. Litteraturstudie som metode vil bli belyst, og det gjennomføres en kildekritikk av de kildene som benyttes, samt en redegjørelse for valg av søkeord.

5.1 Fremgangsmåte

Arbeidet i denne oppgaven har i stor del handlet om å bli kjent med den nye åpenhetsloven gjennom å undersøke lovproposisjonen, bakgrunn for loven i Norge og internasjonalt arbeid med lignende lovverk. Det er også gjort en omfattende litteraturstudie for å gjøre seg kjent med forskningslitteratur og relevante eksempler på hvordan åpenhetsloven kan gjennomføres i praksis i henhold til aktsomhetsvurderinger. Det er også innhentet informasjon om hvordan interesseorganisasjoner, fagforening og offentlig tilsynsorgan er forberedt på å imøtekomme åpenhetsloven ikrafttredelse.

I løpet av arbeidet er det benyttet veiledningstimer med veiledere i Consto-konsernet og Universitetet i Agder (UiA) gjort over MS Teams. Store deler av arbeidet er gjennomført på Consto Sør sine kontorer i Kristiansand, samt på hjemmekontor og på UiA. Entreprenørforeningen – Bygg og Anlegg (EBA) gjennomførte et seminar om åpenhetsloven som det ble deltatt på.

5.2 Litteraturstudie som metode

Masteroppgaver er i hovedsak bygget på en kvalitativ litteraturstudie. Litteraturstudier er studie basert på skriftlige kilder [21] der man gjennomgår eksisterende litteratur fra evidensbasert kunnskap fra lærebøker, forskningsartikler og offentlig informasjon [22]. Det er vurderingen og karakterisering av litteraturen gjennom kildekritikk som blir hovedredskapet i metoden [21]. Kildekritikk har som mål å se på relevansen og gyldigheten til litteraturen som er brukt og dele refleksjonene som er gjort av kildene til å svare på forskerspørsmålet.

Litteraturstudie er fordelaktig fordi det kan være enkelt å finne flere gode kilder på kort tid samtidig som det er enkelt å finne tilbake til kildene i ettertid [22]. En ulempe med metoden er at forskning og litteratur på området man undersøker kan være begrenset og at kildene kan tolkes feil. En annen ulempe og risiko med metoden er at man velger kun den forskningen som underbygger ønsket resultat i oppgaven.

Litteraturen som er valgt er grunnlaget for kunnskapen i oppgaven, og skal brukes til å drøftes opp mot forskerspørsmålet.

5.2.1 Kildekritikk og valg av kilder

Åpenhetsloven er en ny lov, og det kan være en årsak til at det er få akademiske kilder som omhandler tema. Aktsomhetsvurderinger er det flere kilder på. Det er mange kilder som omhandler supply chain

due diligence, men som i varierende grad går i dybden på temaet opp mot konkrete og praktiske innføringer og erfarte konsekvenser av praksisen.

I oppgaven er det forsøkt å bruke mest mulig oppdatert litteratur og forskning, ettersom lovgivningen og arbeidet rundt temaet er relativt nytt. I tillegg er oppdaterte og nyere forskning for å sikre at gyldigheten på kildene er god. Der flere akademiske kilder omhandler relevant informasjon til oppgaven er det forsøkt å bruke fagfelleverderte artikler. Når en artikkel er fagfelleverdert betyr det at den vitenskapelige artikkelen er lest, vurdert og godkjent av andre forskere innen forskningsfeltet før den er publisert [23]. Oppgaven bruker i hovedsak norske og engelske kilder.

Hovedkilden i oppgaven er proposisjonen til lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven), Prop. 150 L (2020-2021). Den er brukt for å beskrive åpenhetslovens formål og bakgrunn. Dette var også en faglig anbefalingen fra veileder, ettersom det er en grundig kilde som belyser åpenhetsloven fra global kontekst til enkeltorganisasjoners forhold til lovforslaget.

Relevant akademisk litteratur er funnet gjennom å bruke søkemotorene Oria og Google Scholar. For informasjon om norsk lov er Norsk Lovdata og regjeringens nettsider brukt. Det er ingen eksisterende nasjonal veileder eller forskrift for gjennomføring av plikter åpenhetsloven medfører, så det er brukt andre kilder for å undersøke konkret implementering av lovverket. Disse kildene kan kategoriseres i fire grupper. Kilder som loven bygger på, som retningslinjer fra OECD og FNs veiledende prinsipper, kilder fra relevante offentlige organer, Forbrukertilsynet, kilder fra organisasjoner med relevant praksis hos sine medlemmer i henhold til plikter i åpenhetsloven, Etisk Handel Norge, eller organisasjoner som tilbyr tjenester for å hjelpe kunder med lovverket, H&Z. Kildene er offentlig tilgjengelige eller delt til deltakere av seminar.

5.2.2 Søkeord

Søkeordene som er brukt i denne oppgaven er gjennomtenkte, og identifiserer emner som inngår i tema til artiklene. Flere av søkeordene er hentet fra forskerspørsmålet. Det er også brukt ord som er relatert til forskerspørsmålet og de andre søkeordene. Noen søkeord kan være synonyme eller oversettelser av andre søkeord. Formålet med å bruke ulike relaterte ord er for å få bredere eller mer spisset resultat på søkene. Søkeord ble også satt sammen ved å bruke boolske operasjoner som og/eller/ikke. Tabell 5.1 under viser søkeordene som er brukt.

Tabell 5.1 Søkeord

Norske søkeord	Engelske søkeord
Åpenhetsloven	
Aktsomhetsvurdering	Due diligence
Verdikjede	Supply chain
Menneskerettigheter	Human rights

Kommentert [JS10]: Arbeid som følge av retningslinjer og lignende lovgivning

Kommentert [JS11]: Trenger flere søkeord. Sjekk notater fra

	Cobalt mining
--	---------------

6. Resultat

Resultatkapittelet presenterer funn fra kildene, som faglitteratur, artikler og lovverk. Dette settes opp i en rekkefølge som avslutningsvis kan belyse implementering av åpenhetsloven for konsernet Consto.

6.1 Implementering av åpenhetslov

6.1.1 Forbrukertilsynet

Forbrukertilsynet har ingen bransjespesifikk veileder og henviser til deres nettside med fem steg for å komme i gang med åpenhetsloven i virksomheten [24]. Disse beskriver hva man må gjøre for å overholde lov og plikt, men også noe om hva man bør gjøre.

Første punkt er å forankre ansvaret i styret slik at pliktene etter åpenhetsloven overholdes. Forbrukertilsynet råder virksomheten å vedta en plan for hvordan det skal utføres aktsomhetsvurderinger, og planen skal omfatte samarbeidspartnere og leverandørkjeder. Det må også besluttes at redegjørelsen for aktsomhetsvurderingene offentliggjøres og at informasjonsplikten skal overholdes. Første redegjørelse skal senest publiseres 30. juni 2023 [24].

Forbrukertilsynet anbefaler videre å etablere retningslinjer for hvordan virksomheten skal jobbe med anstendige arbeidsforhold og menneskerettigheter i tillegg til å endre sine eksisterende retningslinjer i tråd med kravene fra åpenhetsloven, da dette omfatter retningslinje for krav til samarbeidspartnere og leverandører. Retningslinjene bør bli en del av bedriftskulturen og kommuniseres internt gjennom hele virksomheten [24].

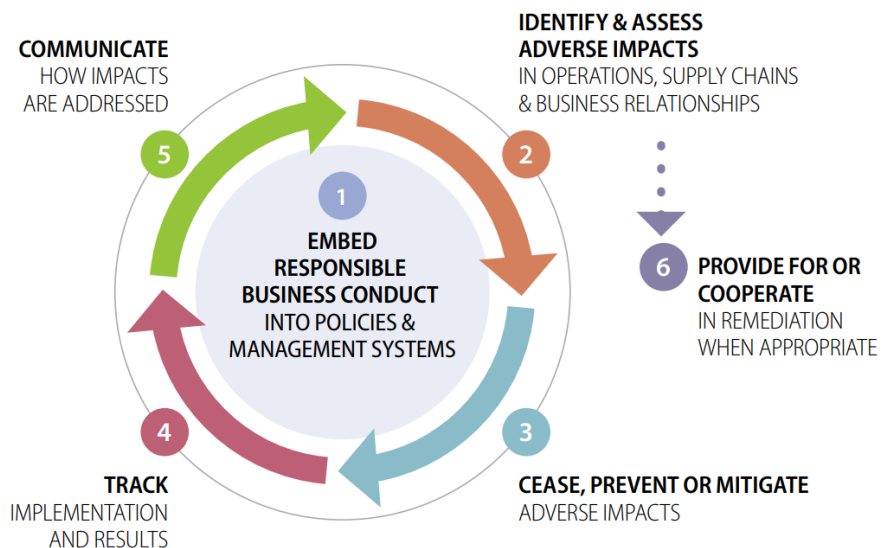
Når informasjonsplikten trer i kraft, må et system være etablert for håndtering av henvendelsene og fordeling av ansvaret for behandling og svar til forespørslers innen fristen på tre uker [24].

Forbrukertilsynet anbefaler igangsettelse av kartlegging av eksterne og interne forhold så tidlig som mulig, ettersom arbeidet kan være omfattende. Ved oppfylning av kravene til aktsomhetsvurderingene i åpenhetsloven må interne forhold være kjent, i tillegg til at forhold i leverandørkjeder og hos samarbeidspartnere skal være kartlagt [24].

Det må gjøres en analyse over hvor stor risiko det er for brudd på menneskerettigheter og ikke-anstendige arbeidsforhold i egen virksomhet og i leverandørkjeder og hos samarbeidspartnere. Dette arbeidet bør gå i gang etter kartleggingsarbeidet er gjennomført. Analysen kan avdekke områder som bør prioriteres der risikoen er størst [24].

6.1.2 Etisk Handel Norge

Etisk Handel Norge forankrer deres veiledning for aktsomhetsvurdering til prosessen vist i OECDs veileder for implementering av aktsomhetsvurderinger [25].

Figur 3 Prosess for aktsomhetsvurderinger, OECDs veileder [18]

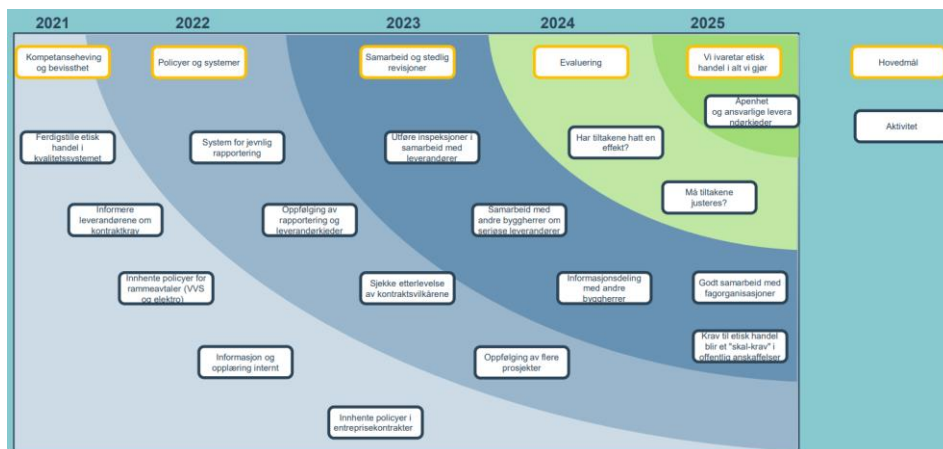
Første trinn er å forankre i aktsomhetsvurderinger i organisasjonen gjennom selskapets egne retningslinjer, styringssystemer, strategi, handlingsplan og samarbeid med leverandører. Heidi Furustøl i Etisk Handel Norge legger vekt på viktigheten av ansvaret for gjennomføring og oppfølging av aktsomhetsvurderinger ikke kun kan legges hos en person eller gruppe, men at arbeidet skjer gjennom hele organisasjonen og at det er en intern kommunikasjon på området i alle ledd [25]. Da må implementering av aktsomhetsvurderinger prioriteres, og det skjer ikke om det ikke settes av nok ressurser til arbeidet. Etisk Handel Norge tar i bruk disse KPIene for å måle forankring i virksomheten.

- «Vi har en policy for egen virksomhet som er i tråd med Etisk handel Norges prinsipperklæring»
- «Policyen forplikter virksomheten til å:
  - Gjøre aktsomhetsvurderinger for bærekraftig forretningspraksis
  - Være tydelige på forventninger til leverandører og andre forretningsforbindelser og hva de kan forvente av virksomheten
  - Sørge for ansvarlig innkjøpspraksis
  - Involvere arbeidstakere og deres tillitsvalgte eller andre berørte interessenter, i egen virksomhet og i leverandørkjeden
  - Sørge for eller bidra til gjenoppretting der det er påkrevd»

- «Policy for egen virksomhet er vedtatt av styret (e.l.) hos virksomheten, og er kommunisert offentlig, på hjemmeside eller tilsvarende.» [25]

6.1.3 Statsbygg

Statsbygg har et veikart for perioden for 2021-2025 for sitt arbeid for mer etisk handel, vist i Figur 4 under [26]. Anskaffelsesloven §5 som Statsbygg også er underlagt viser til at oppdragsgivere skal ha rutiner for å «fremme respekt for grunnleggende menneskerettigheter ved offentlige anskaffelser der det er en risiko for brudd på slike rettigheter» [11]. I arbeidet med å danne rutiner og imøtekomme åpenhetsloven har Statsbygg brutt ned implementeringen av åpenhetsloven i hovedmål og aktiviteter, slik man ser under i Figur 4.

Figur 4 Statsbyggs veikart for arbeidet for mer etisk handel 2021-2025 [26]

6.1.4 Backe

AS Backe er et entreprenørselskap som startet arbeidet med å implementere åpenhetsloven, og er medlem i Etisk Handel Norge og EBA. Deres etiske retningslinjer har som formål å forankre arbeidet mot brudd på menneskerettigheter og uanstendige arbeidsforhold i deres verdikjede [27]. Et utdrag av retningslinjene er vist under i Figur 5. Arbeidet og aktsomhetsvurderinger er også en del av deres strategi [28], visualisert under i Figur 6.

Mennesker og miljø

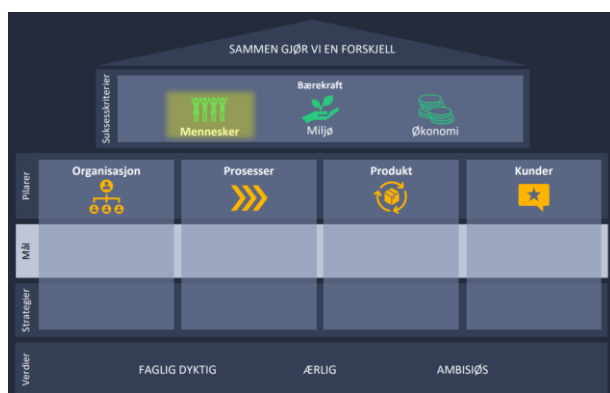
BÆREKRAFT

Alt vi gjør skal kjennetegnes av langsiktighet og bærekraft. Bærekraft innebærer en langsiktig og bevarende tilnærming til mennesker og miljø.

- Vi slutter oss til FN sine målsetninger for bærekraft.
- Vi er nytenkende og står for god kvalitet i alt vi gjør.
- I hverdagen bidrar vi alle til kontinuerlig forbedring av miljø, kvalitet og relasjoner.
- Du skal selv bidra til bærekraft ovenfor miljø, mennesker og produkter.
- Vi håndterer materialer og produkter slik at miljøbelastningen minimaliseres.
- Vi motarbeider enhver form for svart arbeid – i alle sammenhenger. Det er uakseptabelt for ansatte i Backe å kjøpe eller selge svarte tjenester også for private formål.
- Vi arbeider for en bærekraftig forretningspraksis i hele verdikjeden.

Figur 5 AS Backes retningslinjer om mennesker og miljø [27]

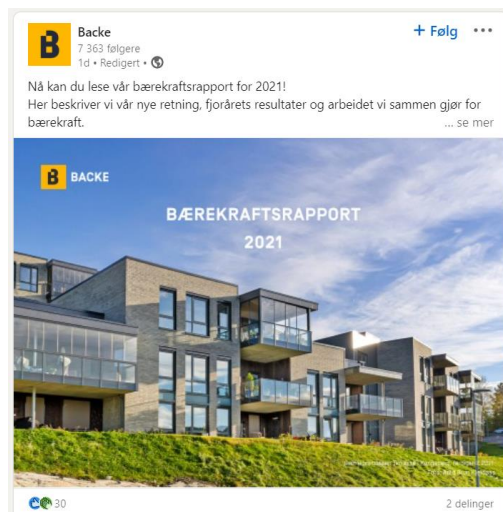
Figur 6 Visualisering av AS Backes strategi [28]

Backe skal foreta aktsomhetsvurderinger av alle innkjøpsområdene til virksomheten, og viser til 2020 ITUC Global Rights Index. De ønsker samarbeid med EBA og andre entreprenører i denne prosessen. Backe har startet samarbeid med en av sine leverandører, Maxbo, og ønsker å utfordre dem på å finne

ut mer av hvor deres varer kommer fra. I kartleggingsprosessen prøver de å svare på disse spørsmålene [28]:

- I hvilket land foregår ferdigstilling
- Hvilket land kommer innsatsfaktorene fra
- Hvilke innsatsfaktorer inngår i produktet
- Hva kjennetegner bransjen/sektoren
- Hvilke produksjonsprosesser er involvert

Lederkurs for å øke kompetanse innen etisk handel har blitt arrangert internt i Backe. Dette tiltaket hjelper entreprenøren å forankre fokuset i organisasjonen, og det merkes en økende interesse og engasjement internt. Backe har brukt selskapets innsats for å i egen markedsføring og profilering [28].

Figur 7 Publisering på LinkedIn av Backes bærekraftsrapport 2021 [29]

Figur 8 Sak om Backes medlemskap i Etisk handel Norge på bygg.no [30]

6.2 Oppbygging og utførelse av aktsomhetsvurdering

Norges kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv har en generell veileder for gjennomføring av aktsomhetsvurderinger på deres side. De har også spesifikke veiledere for noen næringssektorer, men ingen for bygg- og anleggssektoren [31]. BNL jobber for å utvikle veileder rettet mot sine medlemmer [32].

6.2.1 Risikovurdering av underleverandører og arbeidskraft

Trinn to i OECDs prosess for aktsomhetsvurderinger er å kartlegge og vurdere negativ påvirkning eller skade. Det er ifrå egen virksomhet dens leverandørkjede og forretningsforbindelser [18]. Mange av Norges entreprenørselskaper deler samme leverandører, og EBA ønsker å være en ressurs som kan kartlegge og vurdere risikoen for slike leverandører og deres leverandørkjeder for sine medlemmer [32]. Etisk Handel Norge viser til fire punkter som kan spille inn i en risikovurdering av leverandører og leverandørkjeder [25].

- Hvilket land og region arbeid utføres
- Hvilken bransje arbeid utføres
- Hvilke råvarer som bearbeides
- Hvilke produksjonsprosesser som utnyttes

Disse punktene bør også brukes for å kunne prioritere håndtering av risiko i forhold til de menneskene som påvirkes. Heidi Furustøl legger vekt på viktigheten av å bruke anerkjente kilder i en risikovurdering,

og viser til at Etisk Handel Norge har flere gode kilder på arbeidsforhold i ulike land og regioner [25]. Spesifikke risikofaktorer Etisk Handel Norge trekker frem for byggenæringen er:

- Arbeidsmiljø
- Brudd på urfolks rettigheter
- Fravær av fagforeninger/anti-fagforeningslover og -praksis
- Lave lønninger
- Tvangsarbeid
- Råvarer

Den aller største risikoen er på råvareleddet, der råvarer til elektronikk og ventilasjon er knyttet til særlig høy risiko [25]. Furustøl viser også til risikovurdering for materialer brukt i konstruksjonsarbeid. Disse samsvarer med risikovurderingen gjort av Digitaliseringsdirektoratet [16].

Produkt	Utvinning av råvarer	Foredling og bearbeiding
Stein	Høy risiko	Høy risiko
Tre	Middels høy risiko	Middels høy risiko
Metall	Høy risiko	Høy risiko

Tabell 6.1 Risiko knyttet til ulike råvarer [25]

Prioritert negativ påvirkning / skade	Relatert tema	Geografi
Utnytting av migrantarbeidarar / sesongarbeidarar	Tvangsarbeid Helse, miljø og sikkerhet Lønn Arbeidstid	Brasil Norge Den europeiske union
Arbeidstakarrettar	Tvangsarbeid Fagorganisering og kollektive forhandlinger Diskriminering Arbeidstid Korrupsjon	Brasil Kina Norge Sverige
CO2-utslepp	Miljø Utslipp	Norge
Arbeidsforhold	Lønn Arbeidstid	Norge Sverige

Tabell 6.2 Eksempel på prioritering av risikofaktorer gjort av medlem av Etisk handel Norge, Lerum AS [33]

Statsbygg verdsetter VVS, elektro, naturstein og solcelle som produktgrupper med høy risiko for å ikke være bærekraftig i forhold til miljø, menneskerettigheter og andre samfunnshensyn [26].

6.3 Håndtering av risiko

Tredje trinn i OECDs veileder er å stanse, forebygge eller redusere negativ påvirknings eller skade [18]. Noe som direkte vil endre de negative påvirkningene en virksomhet har som følge av deres leverandørkjeder er innkjøpspraksisen. Praksisen bestemmer leverandører som benyttes og pengestrømmen fra virksomheten, og har innvirkning på hvilke arbeidsforhold og lønnsnivået til arbeidere som betales for. Etisk Handel Norge viser til at bedre innkjøpspraksis har direkte innvirkning på arbeidsforhold, lønnsnivå, endringer i bestilling og støtte effekten av fagforeninger [25]. Sertifiseringer er et verktøy som kan benyttes i innkjøpspraksisen for å bedre sikre ulike aspekter av bærekraftig arbeidskraft, produksjon og eller produkter. Likevel kan ikke sertifiseringer alene garantere for hva sertifiseringen skal innebære, og Heidi Furustøl viser til at fagforeninger er det beste virkemiddelet for å sikre anstendige arbeidsforhold og levelønn for arbeidere [25].

Kommentert [JS12]: UNGP anbefaler å bevare og påvirke sine leverandører

Figur 9 Relevante sertifiseringer for entreprenører [25]

Etablere bedre samarbeid med sine leverandører for å kunne påvirke deres virksomhet og egen leverandørkjede er noe som i UNGP og OECDs retningslinjer ses på som et bedre tiltak enn det å kutte leverandører og etablere nye leverandørsamarbeid [18].

Kommentert [JS13]: Få inn kilde på UNGP

6.4 Implementering for Consto

6.4.1 Retningslinjer

Consto har verdier som omfavner deres etiske retningslinjer. Verdiene er ærlig, aktsom, etterrettelig og uavhengig, og å handle innenfor det etiske rammeverket beregnes som ansettelsesvilkår [34]. Disse verdiene er brukt i utforming av en etikkplakat som Consto som henger og er synlig på Consto sine byggeplasser og kontorer. Innføring av de etiske retningslinjene inngår i kurset for nyansatte. Verdiene

Integrering av åpenhetsloven i entreprenørvirksomhet

til Consto og deres etiske retningslinjer er viktig for å bygge bedriftskultur og benyttes aktivt til det formålet.

Constos etiske retningslinjer

▪ **Ærlig:**

- Jeg har åpen og ærlig dialog med våre interessenter
- Jeg kommuniserer fullstendig og presis informasjon i tide
- Jeg påtar meg ikke forpliktelser selskapet og jeg ikke kan stå for

▪ **Aktsom:**

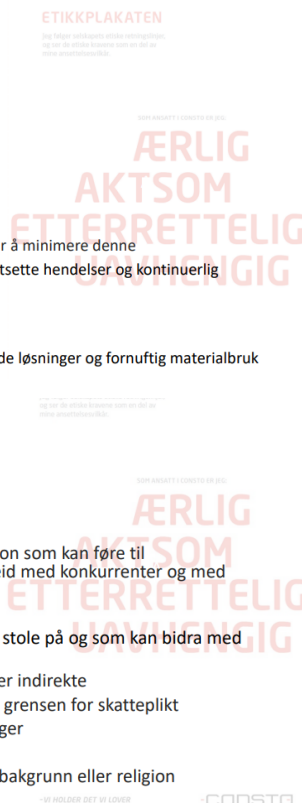
- Jeg opptrer varsomt med den friheten som er gitt meg i mitt arbeid
- Jeg evaluerer systematisk risikoen knyttet til mine beslutninger og handlinger og søker å minimere denne
- Jeg bidrar til en skadefri arbeidsplass gjennom registrering av skader, risikofylte uforutsette hendelser og kontinuerlig forbedring
- Jeg er kostnadsbevisst og etterrettelig med bedriftens og kundens midler
- Jeg leverer riktig kvalitet
- Jeg etterstreber å minimere miljøpåvirkningen av våre aktiviteter gjennom valg av gode løsninger og fornuftig materialbruk

▪ **Etterrettelig:**

- Jeg dokumenterer presist og fullstendig
- Jeg vil rapportere kritikkverdige forhold til mine overordnede

▪ **Uavhengig:**

- Jeg konkurrerer aktivt i markedet og vil ikke inngå avtaler eller gi informasjon som kan føre til konkurransevridning. Dette omfatter prissamarbeid, skjult anbudssamarbeid med konkurrenter og med leverandører
- Jeg unngår situasjoner som kan bringe meg i interessekonflikt med Consto
- Jeg innleder samarbeid kun med kunder, leverandører og partnere jeg kan stole på og som kan bidra med verdiskaping
- Jeg vil aldri tilby, betale eller ta imot noen form for bestikkelser, direkte eller indirekte
- Jeg tar kun imot/gir gaver ved spesielle anledninger og med verdi innenfor grensen for skatteplikt
- Jeg vil kun delta i representasjon med faglig innhold og som ikke gir bindinger
- Jeg belaster aldri Consto for private utgifter knyttet til forretningsreiser
- Jeg behandler alle likeverdige uavhengig av kjønn, rase, nasjonalitet, etnisk bakgrunn eller religion

Figur 10 Constos etiske retningslinjer [34]

Consto er etter åpenhetsloven pliktig å forankre ansvarlighet i virksomhetens retningslinjer. Deres etiske retningslinjer må derfor endres for å innlemme arbeid og ansvar for å minimere risiko for brudd på menneskerettigheter og uanstendige arbeidsforhold. Verdien aktsom kan benyttes for å forankre ansvaret og arbeidet. Nye retningslinjer under etterrettelig kan brukes for å belyse transparens i verdikjeder offentlig tilgjengelig informasjon.

6.4.2 Kartlegging og aktsomhetsvurdering

Etter åpenhetsloven er Consto pliktig til å kartlegge og vurdere faktiske og potensielle negative konsekvenser som er forårsaket direkte eller indirekte til egen virksomhet i henhold til menneskerettigheter og arbeidsforhold. Denne kartleggingen omhandler egen virksomhet, egne produkter og tjenester, og dette også gjennom leverandørkjeder og forretningspartnere.

Consto og andre entreprenører benytter flere av de samme leverandørene og forretningspartnere. Bygg- og anleggssektoren viser stor villighet til samarbeid under kartleggingsarbeidet. EBA har meddelt at de ønsker å kartlegge felles leverandører for sine medlemmer. De anbefaler også å lage KS-dokumenter sammen med sine medlemmer. Entreprenøren Backe ønsker også samarbeid med andre entreprenører.

For en effektiv kartlegging bør Consto skaffe oversikt over hvilke leverandører konsernet har og i samarbeid med EBA og andre entreprenører oppdage felles leverandører. Consto bør da prioritere å kartlegge sine leverandører og samarbeidspartnere som ikke kartlegges av andre organisasjoner. Arbeidet bør starte med de største leverandørene i henhold til økonomisk andel av økonomisk regnskap. Da vil man tidlig i arbeidet få kartlagt risiko knyttet til store deler av pengestrømmen ut av virksomheten.

På bakgrunn av kartleggingen skal det iverksettes egne tiltak for å stanse og begrense negative konsekvenser, både faktiske og potensielle. Tiltakene er basert på prioriteringer og vurderinger gjort etter kartleggingsarbeidet. Consto må kunne vurdere de ulike risikoene som kartleggingen avdekker. Et verktøy Consto kan benytte for å prioritere og gjøre vurderinger er risikomatriser.

Tabell 6.3 Eksempel på risikomatrix for risiko knyttet til et produkt og opphavsland

	1	2	3	4	5	
Svært høy						Risiko råvare
Høy						
Middels						
Lav						
	Risiko opphavsland					

6.4.3 Nettside og publisering

En redegjørelse for aktsomhetsvurderinger skal offentliggjøres og være tilgjengelig på Constos nettside. I årsberetning skal det også opplyses om hvor den er tilgjengelig. Redegjørelsen kan innlemmes i årsmeldingen og bærekraftsrapporten. Dette er allerede publisert offentlig på deres nettsider, og faller under virksomhetens arbeid for økt bærekraft. Arbeidet som gjøres kan også beskrives i Constos nettsider om bærekraft. Der kan redegjørelsen også publiseres. Enhver har også rett til

informasjonskrav, så en lenke til skjema for å levere informasjonskrav er også passende å tilføre nettsiden om bærekraft.

Figur 11 Constos årsmelding og bærekraftsrapport publisert på deres nettside [35]

Figur 12 Constos nettside om bærekraft [36]

6.5 Forbrukertilsynet, kontroll og håndheving

Forbrukertilsynet er tilsynsorgan for åpenhetsloven. Forbrukertilsynet har per vår 2022 ingen bransjespesifikk veileder for gjennomføring av aktsomhetsvurderinger. Tilsynsorganet har publisert svar på ofte stilte spørsmål, sent i mai 2022. Der svarer Forbrukertilsynet kort om hvordan de jobber med rollen som tilsynsorgan, og hvordan ikrafttredelsen av loven vil ta form [37].

6.6 utfordringer og spørsmål fra virksomheter åpenhetsloven omfavner

6.6.1 Henvendelser sendt til tilsynsorganet Forbrukertilsynet

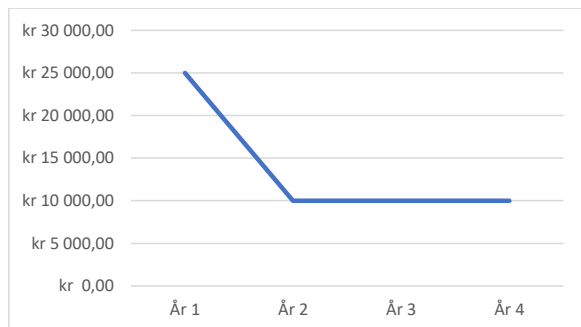
Mange virksomheter kontakter Forbrukertilsynet for å spørre om deres selskap er omfattet i åpenhetsloven, der iblandet veldedige organisasjoner. Forbrukertilsynet forteller at flere virksomheter lurer på om det vil komme ny forskrift i sammenheng med åpenhetsloven. For de som omfattes i åpenhetsloven blir det stilt spørsmål om hvordan tilsynene fra Forbrukertilsynet vil bli gjennomført, og om det vil gi sanksjoner med en gang loven trer i kraft. Flere virksomheter synes loven er uklart og lurer på hvor langt ned i verdikjeden man må redegjøre for slik at plikten for aktsomhetsvurderingen tilfredsstilles. Forbrukertilsynet har ikke svar på alle spørsmål som de har valgt å offentliggjøre, og deler heller ikke data på hvor mange av de ulike henvendelsene de har fått [38]. Det jobbes med å hente inn kompetanse for å få disse spørsmålene svart [39], og de mest framtrepende spørsmålene med svar skal publiseres på forbrukertilsynet sine nettsider.

6.6.2 IKT Norge

Medlemmer av IKT Norge har kontaktet organisasjonen med bekymringer for hvordan egen virksomhet som opererer i Norge blir rammet av lovverket. De etterspør også veiledere fra myndigheter og lurer på hvor stor boten blir om man ikke følger lovverket [9].

6.7. Økonomiske konsekvenser

Konsekvensutredningen gjort av Oslo Economics og KPMG har tallfestet økonomiske konsekvenser for mellomstore virksomheter som i liten grad blir berørt av åpenhetsloven, og vurderer selskaper innen bygg- og anleggsvirksomhet som tilhørende av denne kategorien. Kostnadene er i vurdert til å være i størrelsesorden 25 000 kr for første året, og deretter 10 000 kr fra og med året etter, vist under i Figur 13 [10]. Dette er estimatet som anslås vil gjelde for Consto, ettersom Consto er en mellomstor virksomhet som driver med bygg- og anleggsvirksomhet. Det antas i denne oppgaven at konsekvensutredningen definerer små virksomheter som virksomhet som ikke oppfyller de økonomiske vilkårene for å være omfattet i åpenhetsloven, og at store virksomheter er virksomheter som ifølge regnskapsloven §1-5 er et stort foretak.

Figur 13 Estimert kostnad for mellomstor virksomhet med liten grad av berøring

6.8. Konkurransfortrinn

Åpenhetsloven er ikke en særnorsk lov, men blir i en ganske bred grad innført. Flere land følger etter, Tyskland i januar 2023 og 2024, og senere EU. Opp mot et europeisk marked har norske bedrifter et konkurransefortrinn som tidlig bruker av lovverket. Kan da vinne i anbud som krever aktsomhetsvurdering.

6.8.1. Samarbeid om aktsomhetsvurderinger

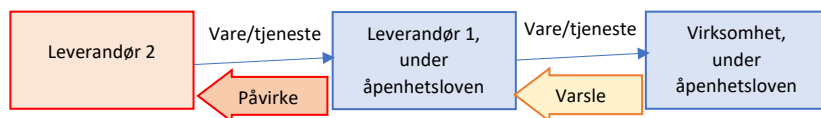
Mange entreprenører deler samme leverandører. Fagforeningen EBA er klar over dette og ønsker samarbeid. Selskaper som samarbeider kan fordele kartleggingsarbeidet ved felles leverandører, og vil derfor kunne redusere nødvendig ressursbruk nødvendig for å gjennomføre kartleggingsarbeidet i forhold til selskaper som gjennomfører hele kartleggingsarbeidet på egenhånd. Ved tiltak for å redusere risiko og negative konsekvenser vil selskaper i samarbeid ha større påvirkningskraft ovenfor sine leverandører i forhold til enkeltstående selskaper.

6.8.2. Attraktiv virksomhet

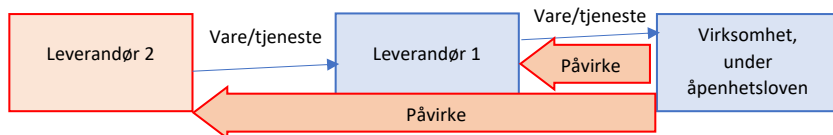
Selskaper med bevisst forhold til hva åpenhetsloven omfatter er attraktive for investorer og samarbeidspartnere, sier Bente Øverli, avdelingsleder i Forbrukertilsynet og medlem i etikuttvalget [9]. Arbeid med åpenhetsloven er arbeid for økt bærekraftig virksomhet. Arbeidet kan gi gode vilkår for markedsføring. Synligheten av innsats for økt bærekraft kan bidra med å bedre rennommé. Steg mot bærekraftig virksomhet kan markedsføres, og blir ofte godt mottatt av allmenheten [40].

6.8.3. Strategisk valg av leverandører

Sikre seg leverandører i verdikjeden som faller under åpenhetsloven. Ansvar for oppfølging etter aktsomhetsvurdering er like stort for leverandøren, og virksomheten kan dermed varsle leverandør, og leverandør får da ansvar for egen aktsomhetsvurdering.

Figur 14 Aksjon i verdikjede med leverandør under åpenhetsloven

Figur 15 Aksjon i verdikjede med kun virksomhet under åpenhetsloven

Alle større selskaper har mulighet til å bruke innføringen av åpenhetsloven til å markedsføre seg som mer ansvarlig for medmenneskelig bærekraft ettersom de vil være pålagt til å gjennomføre aktsomhetsvurderinger. Ved proaktiv strategi kan selskap markedsføre seg spesielt som mer ansvarlig og opptatt av medmenneskelig bærekraft.

7. Diskusjon

I dette kapittelet vil resultatene diskuteres opp mot teoribakgrunnen som er redegjort for over. Det vil fremmes både muligheter og utfordringer med implementering av åpenhetsloven. Ytterligere vil det bli presentert svakheter og begrensninger ved resultatene i oppgaven.

7.8. Implementeringsstrategier

7.8.1. Proaktiv tilnærming

Selskaper som velger en proaktiv strategi ved implementering av åpenhetsloven, kan innta en rolle som mer ansvarlig og opptatt av medmenneskelig bærekraft enn selskaper som velger en reaktiv strategi. Denne rollen kan brukes som et fortrinn igjennom markedsføring. Ved å være proaktiv og følge forslag som ikke virksomheten er pliktig i henhold til loven, vil også komme med en økt ressursbruk. Eksempler på en proaktiv tilnærming kan være å gjennomføre kurs for alle ansatte om aktsomhetsvurderinger. For bedre utnyttelse av ressurser kan være å gjennomføre felles intern orientering om åpenhetsloven og aktsomhetsvurdering, og heller kursing av ansatte med mest relevant ansvarsområde, som innen leverandørforhold og innkjøp.

Fordel med proaktiv tilnærming er at informasjonskrav kan være enklere å behandle og svare på. Er kartlegging og risikovurdering gjort for bedriften, og samlet for spesifikke varer og tjenester virksomheten leverer, er store deler av arbeidet gjort, og forespørselen kan få et smidig og vel gjennomarbeidet svar innenfor fristen.

7.8.2. Reaktiv tilnærming

Åpenhetslover plikter til å gjennomføre aktsomhetsvurderinger, offentliggjøre redegjøringen av aktsomhetsvurderingene, og behandle informasjonskrav. Dette er minstekravene for å ikke drive strafferettslig virksomhet i henhold til åpenhetsloven. Konsekvensutredningen har minstekravene som sitt utgangspunkt for sin vurdering, og de økte kostnadene er vurdert til å være for de fleste selskapene loven omfatter, kun noen titalls tusen de første tre årene.

Om selskaper ikke gjennomfører sine plikter kan det medføre økonomiske konsekvenser for selskapet. Det skal ikke lønne seg å ikke gjennomføre pliktene, så de økonomiske konsekvensene bør derfor være større en hva virksomheten tjener på å unngå å følge åpenhetsloven.

7.9. Skeivhet i loven

Åpenhetsloven gjelder for større virksomheter og det stilles like krav til disse. Men innenfor definisjonen for større virksomheter innlemmer selskaper med alt fra noen titalls ansatte til flere tusen. Tilgangen til ressurser blir naturlig forskjellig mellom selskaper av ulik størrelse. Arbeidsmengden som må gjøres for å tilfredsstille eventuelle informasjonskrav og aktsomhetsvurderinger kan derfor være uproporsjonale med størrelsen på selskapet og tilgjengelige ressurser. Dette kan spesielt gjelde for virksomheter med

relativt få ansatte i forhold til salgsinntekt og balansesum, som for eksempel en totalentreprenør som Consto Sør AS.

For totalentreprenører og andre virksomheter som har store driftsinntekter og driftsutgifter i forhold til antall ansatte, kan være innlemmet åpenhetsloven selv med under 50 årsverk.

7.10. Misbruk og utnyttelse av åpenhetsloven

7.10.1. Avslag av informasjonskrav

Enhver har rett til informasjon ved skriftlig forespørsel gjennom åpenhetsloven, og det er anbefalt i UNGP og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper at selskaper skal ha prosedyre for behandling av klage- og varslingssaker. Prosedyre for behandling av informasjonskrav kan også være hensiktsmessig for effektiv behandling. Utformingen av en slik prosedyre kan ha mulighet til påvirkning av de skriftlige forespørslene, og da muligens avgjøre om kravet avslås eller behandles.

Om prosedyren for skriftlig forespørsel eksempelvis skjer gjennom et skjema på selskapenes nettside eller hos en tredjepart, kan skjemaene konstrueres slik at en forespørsel har vanskelighet for å innfri betingelsene for behandling. Informasjonskravet fra en slik forespørsel kan avslås om kravet ikke kan godt nok identifisere hva kravet gjelder, er åpenbart urimelig, gjelder opplysninger om personlige forhold, eller om kravet gjelder forretningshemmeligheter [7]. Ved å kunne enkelt avslå krav kan virksomheter spare ressurser til behandling av informasjonskravene, og da eventuelle negative konsekvenser utlevering av slik informasjon kan medføre. Ved kontroll fra Forbrukertilsynet kan, ved bruk av en tredjepart, det være mulighet for at ansvar for mangler i prosedyren rettes mot tredjeparten. Virksomheten kan da ha mulighet til å unngå enkeltvedtak fra Forbrukertilsynet og Markedsrådet.

7.11. Økonomiske konsekvenser

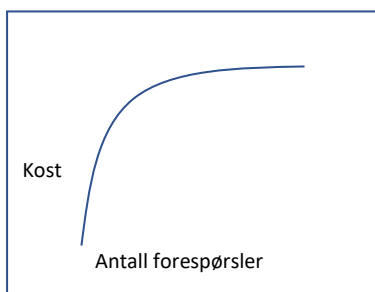
Det er vanskelig å kunne forutse de økonomiske konsekvensene som åpenhetsloven vil gi for entreprenørvirksomheter. Konsekvensutredningen gjennomført av Oslo Economics og KPMG har prøvd å tallfeste disse konsekvensene. Kostnadsestimatene som er gjort er kun for innføring av de nye pliktene åpenhetsloven kommer med. Det er også et grovt gjennomsnittsestimat og som utredningen forventer vil være større eller lavere for selskaper. Lavere ettersom en innføring av pliktene allerede kan være gjort i en virksomhet.

Konsekvensutredningen er et minimumsestimat for økonomiske konsekvenser, og regner ikke med eventuell tidligere ressursbruk som er gjort for å imøtekomme pliktene i åpenhetsloven. Selskaper som allerede har innført lignende rutiner er medlemmer av Etisk Handel Norge og andre selskaper som følger OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv. Forbrukertilsynet anbefaler en dyp forankring i organisasjonen og etablering av retningslinjer som bør bli en del av bedriftskulturen. Det er da tydelig at kostnaden for implementering kan bli langt høyere enn estimatet om man følger også rådene fra tilsyn- og veiledningsorganet.

I oppgaven vurderes det som lite sannsynlig at estimatet fra konsekvensutredningen som Consto er antatt til å tilhøre. Oppgavens vurdering av estimatet er basert på grunnlaget til konsekvensutredningen. Utredningen baserer seg i stor grad på intervjuer og uformelle samtaler med kun 32 organisasjoner. Entreprenører og totalentreprenører er ikke definert, og må derfor antas tilhører bygg- og anleggsvirksomhet. Ingen entreprenørselskaper er brukt som kilde i utredningen, men Byggenæringens landsforening har stilt til intervju eller uformell samtale [10].

7.11.1. Behandling av informasjonskrav

Behandlingen av informasjonskrav kan føre til lav økonomisk konsekvens om det kommer få eller ingen informasjonskrav. Vil det derimot komme mange informasjonskrav kan dette medføre økte kostnader. Likevel kan det tenkes at disse kostnadene kan nå et platå, ettersom informasjonen allmenheten har rett til omfatter informasjon om hvordan virksomheter håndterer faktisk og negativ påvirkninger generelt i selskapet eller til særskilt vare eller tjeneste. Når innhenting av informasjon er gjort for å kunne opplyse om virksomhetens håndtering og dens varer og tjenester vil kan det tenkes at dette arbeidet vil stå for mesteparten av kostnadene for å behandle informasjonskrav. De andre kostnadene vil da være knyttet til å ta imot forespørsler, vurdering av avslag på forespørsler, oppdatere informasjon ved behov, og innhente ny informasjon ved nye varer og tjenester. Dette samstemmer med konsekvensutredningens vurdering om at de økonomiske konsekvensene vil være størst i første året, og vil avta i år to og deretter igjen i år tre. En slik utvikling i kostnader er vist under i Figur 16.

Figur 16 Eksempel på kurve for kostnader for antall forespørsler

Antall forespørsmål om informasjon kan variere stort mellom virksomheter, bransjer og tid. Ettersom enhver har krav på informasjon kan det tenkes at virksomheter og bransjer som er i offentlig søkelys har større sjans for å motta informasjonsforespørsler enn andre mer anonyme selskaper.

Interesseorganisasjoner med egen agenda, journalister og privatpersoner er eksempler på noen som kan benytte retten til informasjon.

7.12. Konkurransefortrinn

7.12.1. Renommé

Arbeidet og innsatsen som virksomheten gjør i henhold til åpenhetsloven kan brukes til markedsføring av selskapets bærekraftige profil. En slik profil kan gjøre virksomheten mer attraktiv for en interessenter og bidra med å skape et godt renommé for selskapet. Likevel kan det være farlig å påstå at man er mer bærekraftig enn man kan med rette vise til. Påstander om bærekraft kan undersøkes fra offentlighet eller organisasjoner i og med at enhver har rett til informasjon. På den måten kan det avdekkes brudd av menneskerettigheter og dårlige arbeidsforhold i verdikjeden om aktsomhetsvurderingen er mangelfull eller ikke oppdatert. Slike varsler kan svekke troverdigheten til et selskap og er et eksempel på noe som kan ses på som grønnvasking i offentlige øyne. Viser selskapet derimot at det gjør tiltak mot økt bærekraft kan dette igjen bedre selskapet utad, men det kan også i senere tid by på strengere krav fra offentlighet om selskapet profilerer seg som et fremgangsselskap i henhold til bærekraft.

7.13. Fremtidig utvikling

7.13.1. Forventning om generell implementering i alle selskaper

Selv om åpenhetsloven gjelder for større selskaper, ligger Barne- og familiedepartementet en forventning om at andre mindre virksomheter skal bli kjent med UNGP og OECDs retningslinjer, og vil etterleve disse, samt aktsomhetsvurderingene [6].

Barne- og familiedepartementet legger også opp til at åpenhetsloven skal evalueres etter at den er iverksatt en periode. Målet med evalueringen er å vurdere effekten av den nye loven, vurdere inkludering av mindre selskaper, og om den bør utvides til å også handle om områder som klima og miljø.

7.13.2. Utvidelse av åpenhetsloven

Skal klima og miljø inkluderes i åpenhetsloven er det nærliggende at loven kan lene seg på utvikling av lignende regelverk fra EU-kommisjonen. EU-kommisjonen foreslår obligatoriske aktsomhetsvurderinger ovenfor råvarer med avskogingsrisiko, der brudd kan straffes med sanksjoner. Entreprenørselskaper er enorme forbrukere av råvarer til konstruksjon, og kan bruke blant annet tømmer fra Sør-Amerika, og vil av den grunn være utsatt for å bruke råvarer med høy avskogingsrisiko. Regelverket vil trolig ramme importørene av råvarene, så det kan være fordelaktig for entreprenørselskap å være klar over hvilke importører som kan rammes.

Dyrevelferd er også et tema som debatteres over om det skal inkluderes i lovgivningen.

Kommentert [JS14]: Finn kilde fra dette. Prop 150 L. nevner dette i 3.2.3.4 Avskogingsfrie verdikjeder

Kommentert [JS15]: Finn kilde på dette. Vet at biblioteket i Grimstad hentet massivtre fra Argentina.

Kommentert [JS16]: Må få sjekka om dette stemmer

Kommentert [JS17]: Se kommentar fra seminar

Kommentert [JS18R17]: Hvordan vil entreprenører påvirkes av dette?

7.14. Forskning og litteratur

Gjennomføring av aktsomhetsvurderinger og lovverk som ligner på åpenhetsloven er et nytt tema, og det er få faglige kilder som beskriver empiri og reell praksis. Likevel er gjøres det en del arbeid på feltet, og nye kilder dukker opp mer hyppig. Dette gjelder spesielt her i Norge ettersom åpenhetsloven trer i kraft 1. juli, noe som tvinger frem et behov for kompetanse innen aktsomhetsvurderinger av leverandører og verdikjeder.

8. Konklusjon

Gjennom denne oppgaven er det belyst hvordan åpenhetsloven kan implementeres i entreprenørselskap. Videre er det også beskrevet hvilke muligheter loven gir.

Consto vil fra og med 1. juli være underlagt åpenhetsloven og må utføre pliktene loven pålegger. Dette innebærer å behandle krav om informasjon, gjennomføre aktsomhetsvurderinger og publisere redegjørelsen for aktsomhetsvurdering. Loven pålegger Consto ansvar med å verne om menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i virksomhet som de er direkte eller indirekte knyttet til. Dette betyr at Consto står også ansvarlig for sine verdikjeder. Dette vil endre hvordan virksomheten forholder seg til sine leverandører, ettersom Consto også har ansvar for sin leverandørs verdikjede.

Consto er et konsern bestående av flere selskaper, og må derfor implementere åpenhetsloven i hvert norske selskap. For å implementere åpenhetsloven i virksomheten må det utformes rutiner for gjennomføring av aktsomhetsvurderinger, behandling av informasjonsforespørsler, redegjøring av aktsomhetsvurdering, og publisering informasjon som skal offentliggjøres. Det er politisk anbefaling, basert på globale retningslinjer, å forankre arbeid mot brudd på menneskerettigheter og uanstendige arbeidsforhold i organisasjonens styringsdokumenter og bedriftskultur. Consto gjennomfører kurs for nyansatte flere ganger i året, som kan være en flott arena for å kommunisere strategi og retningslinjer i henhold til åpenhetsloven, og bygge bedriftskultur hos ansatte fra starten av. Andre treff på tvers av selskaper i konsernet kan også opplyse og være kompetansehevende for å bygge kultur. Funksjonærer med ansvar for innkjøp og leverandører kan gjennomføre kompetansehevende kurs for hvordan redusere risiko ved innkjøp og samarbeid med leverandør.

Åpenhetsloven pålegger større virksomheter å føle plikter som vil kreve ressurser. Samarbeid med virksomheter og interesseorganisasjoner for kartlegging av felles leverandører kan avlaste deler av arbeidet som er nødvendig. Å benytte fagforeninger, som EBA som ønsker å bistå i kartleggingsarbeidet, og samarbeide med andre entreprenører, som Backe som ønsker samarbeid med andre entreprenører, kan derfor føre til mer konkurransedyktig praksis. Ved håndtering av negative påvirkninger, faktiske og potensielle, som åpenhetsloven pålegger, vil et samarbeid mellom virksomheter ha større spillerom til å påvirke sine leverandører enn enkeltstående selskaper.

9. Anbefalinger til videre arbeid

9.1. Gjennomføring av implementeringsutførelsen

Måle ressursbruk, finansielle konsekvenser, problematikk ved innføring i organisasjon, og effekt av påvirkning av leverandører

9.2. Ledelse i verdikjeder med åpenhetsloven

Hvordan forholde seg til, påvirke og forhandle med leverandører for å minimere risiko for brudd på menneskerettigheter og uanstendige arbeidsforhold. Når aktsomhetsvurderingene er gjort og risikoen er målt, hvordan bør man forholde seg til leverandørene sine ved ulik grad av risiko.

10. Referanser

- [1] A. Robinson, «The Evolution and History of Supply Chain Management,» 23 Januar 2015. [Internett]. Available: <https://www.globaltranz.com/history-of-supply-chain-management/>. [Funnet mars 2022].
- [2] Regnskogfondet, «Amazonas er verdens viktigste regnskog,» [Internett]. Available: <https://www.regnskog.no/no/slik-redder-vi-regnskogen/amazonas>. [Funnet mai 2022].
- [3] WWF-UK, «A blueprint for responsible global business,» 2020. [Internett]. Available: <https://www.wwf.org.uk/sites/default/files/2020-08/WWF%20-%20A%20blueprint%20for%20responsible%20global%20business.pdf>. [Funnet April 2022].
- [4] S. Katz-Lavigne, «Distibutional impact og corporate extraction and (un)authorised clandestine mining at and around large-scale copper- and cobalt-mining sites in DR Congo,» *Resources policy*, p. 101584, Mars 2020.
- [5] K. Akter, «Bangladesh: Labour activist writes open letter to European Commissioners on protections against violations and access to justice,» Juli 2021. [Internett]. Available: <https://www.business-humanrights.org/en/latest-news/bangladesh-labour-activist-writes-open-letter-to-european-commissioners-on-protections-against-violations-and-access-to-justice/>. [Funnet Oktober 2021].
- [6] Barne- og familiedepartementet, «Prop. 150 L (2020-2021),» 2021. [Internett]. Available: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-150-l-20202021/id2843171/?ch=1>. [Funnet 15 Februar 2022].
- [7] Barne- og familiedepartementet, «LOV-2021-06-18-99,» 18 Juni 2021. [Internett]. Available: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-99>.
- [8] FN, «FNs bærekraftsmål,» 11 Mai 2022. [Internett]. Available: <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>. [Funnet 24 Mai 2022].
- [9] B. Øverli og M. H. Skogen, «#99: Hva betyr åpenhetsloven for din virksomhet? (LIVE),» ATEA, 2022.
- [10] Oslo Economics og KPMG, «Konsekvensutredning av forslag til ny åpenhetslov,» Oslo Economics, Oslo, 2021.
- [11] Nærings- og fiskeridepartementet, «Lov om offentlige anskaffelser (anskaffelsesloven),» Lovdata, 21 April 2017. [Internett]. Available: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2016-06-17-73>. [Funnet April 2022].

- [12] Finansdepartementet, «Lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven),» 7 Januar 2021. [Internett]. Available: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-56#KAPITTEL_1. [Funnet 2 Mars 2022].
- [13] B. T. K. (Red.), Lean Construction: Forstå og forbedre prosjektbasert produksjon, Bergen: Fagbokforlaget, 2017.
- [14] A. Johansen, N. O. E. Olsson, G. Jegereas og A. Rolstadås, Project Risk and Opportunity Management. The Owners's perspective, Trondheim: Routledge, 2019.
- [15] T. Aven, Risikostyring (2. utg), Universitetsforlaget, 2015.
- [16] Digitaliseringsdirektoratet, «Høyrisikolisten,» 28 Januar 2022. [Internett]. Available: <https://anskaffelser.no/samfunnsansvar/sosialt-ansvar/hoyrisikoproduktlisten>. [Funnet April 2022].
- [17] International Trade Union Confederation, «ITUC Global Rights Index,» 2020. [Internett]. Available: <https://respect.international/ituc-global-rights-index/>. [Funnet April 2022].
- [18] OECD, «OECD Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct,» OECD, 2018.
- [19] Consto AS, «Selskaper i Consto,» [Internett]. Available: <https://consto.no/om-oss/selskaper-og-avdelinger/>. [Funnet 14 Februar 2022].
- [20] Consto AS, *Organisasjonskart konsernet Consto*, Consto AS.
- [21] O. Dalland, Metode og oppgaveskriving, 5. utg. ed. (Metode og oppgaveskriving), Oslo: Gyldendal akademisk, 2012.
- [22] C. Forsberg og Y. Wengström, Att göra systematiska litteraturstudier: värdering, analys och presentasjon av omvårdnadsforskning, 4. red., Stockholm: Natur & kultur, 2015.
- [23] Kildekompasset, «Kildekritikk,» [Internett]. Available: <https://kildekompasset.no/kildekritikk/>. [Funnet mai 2022].
- [24] Forbrukertilsynet, «Kom i gang med åpenhetsloven,» 17 mars 2022. [Internett]. Available: <https://www.forbrukertilsynet.no/kom-i-gang-med-apenhetsloven>. [Funnet april 2022].
- [25] H. Furustøl, *Aktsomhetsvurderinger etter åpenhetsloven - Hva kreves?*, Oslo: Etisk Handel Norge, 2022.
- [26] T. Dugstad og G. Tenden, *Statsbyggs arbeid med etisk handel og forventinger til entreprenørene*, Oslo: Statsbygg, 2022.

- [27] AS Backe, «Våre etiske retningslinjer,» [Internett]. Available: <https://backe.no/slik-jobber-vi/vare-etiske-retningslinjer>. [Funnet Mai 2022].
- [28] T. I. Myhre, *Bærekraftig forretningspraksis i Backe, Arbeid med etisk handel*, Oslo: EBA - Fagforening, 2022.
- [29] Backe AS, «LinkedIn: Backe,» 1 Juni 2022. [Internett]. Available: <https://www.linkedin.com/company/backegruppen/posts/?feedView=all>. [Funnet 2 Juni 2022].
- [30] A. Brekklus, «Backe er blitt medlem av Etisk handel Norge,» *Byggeindustrien - bygg.no*, 16 februar 2022. [Internett]. Available: <https://www.bygg.no/backe-er-blikt-medlem-av-etisk-handel-norge/1491067/>. [Funnet 2 juni 2022].
- [31] K. Tonstad, *Åpenhetsloven: bakgrunn og hovedtrekk*, Oslo: Norges kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv, 2022.
- [32] A. Randen, *Seminar Åpenhetsloven 11.03*, Oslo: EBA, 2022.
- [33] Lerum AS, «Rapport for Bærekraftig forretningspraksis 2021 for Lerum AS,» *Etisk Handel Norge*, 2021.
- [34] Consto AS, *Constokulturen*, Tromsø: Consto AS, 2021.
- [35] Consto AS, «Årsmelding og bærekraftsrapport 2021,» juni 2022. [Internett]. Available: <https://consto.no/>. [Funnet juni 2022].
- [36] Consto AS, «Bærekraft,» [Internett]. Available: <https://consto.no/baerekraft-helse-og-miljo/>. [Funnet 2022].
- [37] Forbrukertilsynet, «Åpenhetsloven,» 30 Mai 2022. [Internett]. Available: <https://www.forbrukertilsynet.no/apenhetsloven>. [Funnet 1 juni 2022].
- [38] G. V. Simonsen, *Muntlig kommunikasjon*, Kristiansand: Forbrukertilsynet, 2022.
- [39] Forbrukertilsynet, «Informasjon om åpenhetsloven,» 5 oktober 2021. [Internett]. Available: <https://www.forbrukertilsynet.no/informasj-on-om-apenhetsloven>. [Funnet april 2022].
- [40] Etisk Handel Norge, «Backe er blitt medlem av Etisk handel Norge,» 17 Februar 2022. [Internett]. Available: <https://www.nyhetsrommet.no/2022/02/17/backe-er-blikt-medlem-av-etisk-handel-norge/>. [Funnet Mai 2022].